

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กำลังคน (Manpower) มีความสำคัญมากในการดำเนินการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกิจการขนาดเล็ก เช่น หน่วยธุรกิจต่าง ๆ หรือกิจการขนาดใหญ่ เช่น รัฐหรือประเทศ การพัฒนากิจการทุกประเภทจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ เช่น ทุน ที่ดิน แรงงาน การจัดการ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ในการดำเนินงาน แต่ถ้าขาดกำลังคนที่มีคุณภาพแล้วกิจการนั้น ๆ ก็จะประสบผลสำเร็จได้ยาก ปัจจุบันประเทศไทยกำลังพัฒนาจากประเทศกสิกรรมไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (Newly Industrialized Country หรือเรียกย่อ ๆ กันทั่วไปว่า NIC) ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 5 (2525-2529) และฉบับที่ 6 (2530-2534) มีโครงการพัฒนามาตรฐาน ซึ่งมีโครงสร้างและนโยบายการพัฒนาอย่างมีระบบและขั้นตอน เพื่อให้เกิดอุตสาหกรรมหนัก อุตสาหกรรมเบา อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก และอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ เมื่อเป็นเช่นนี้ การพัฒนาากำลังคนให้มีคุณภาพจึงเป็นหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ

การศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษาระดับที่ 3 (Tertiary Education) และถือว่าเป็นการศึกษาระดับสูงสุด (วิจิตร ศรีส้าน, 2518: 11) เป็นการมุ่งผลิตกำลังคนในสาขาวิชาต่าง ๆ ให้สอดคล้องและสนองกับความต้องการของประเทศ สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ โดยหลักสากลมีภารกิจหลัก 4 ประการ คือ สอน วิจัย ถ่ายทอดวัฒนธรรม และให้บริการแก่ชุมชน (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2527: 12) การดำเนินงานตามภารกิจหลักดังกล่าว จะเกิดประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของอาจารย์ผู้สอนเป็นสำคัญ เนื่องจากผู้สอนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดส่วนหนึ่งที่ทำให้การดำเนินงานของสถาบันระดับอุดมศึกษามีคุณภาพ (Unesco, 1973: 76-77) ด้วยเหตุนี้เองการพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษา จึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพของอาจารย์ก่อนสิ่งอื่น ดังจะเห็นได้จากแผนการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ระยะที่ 4 (ทพวงมหาวิทยาลัย, 2520: 8) เป็นต้นมา ซึ่งมุ่ง

ปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาให้สูงขึ้น โดยเน้นยกระดับมาตรฐานการศึกษาและคุณภาพอาจารย์เป็นสำคัญ

วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา กำเนิดขึ้นมา เพื่อสนองความต้องการของบรรดานักศึกษาที่เรียกร้องให้รัฐจัดตั้งมหาวิทยาลัยทางด้านอาชีวศึกษา เพื่อจะได้มีโอกาสศึกษาต่อจนถึงขั้นปริญญา ตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา พ.ศ. 2518 ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 92 ตอนที่ 1 หน้า 1 ลงวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2518 วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาเป็นนิติบุคคล นอกจากมีฐานะเป็นกรม ๑ แห่งในกระทรวงศึกษาธิการแล้ว ยังเป็นสถาบันการศึกษาและการวิจัย มีวัตถุประสงค์ที่จะผลิตครูอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีให้การอาชีวศึกษา ทั้งระดับปริญญาตรีและต่ำกว่าปริญญา และให้การบริการทางวิชาการแก่สังคม

วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา มีอธิการบดีเป็นผู้บังคับบัญชา และรับผิดชอบในฐานะหัวหน้าส่วนราชการเช่นเดียวกับอธิบดีของกรมต่าง ๆ การดำเนินงานของวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา อยู่ภายใต้ความควบคุมของสภาวิทยาลัย ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นนายกสภาวิทยาลัย อธิบดีกรมอาชีวศึกษา และอธิบดีกรมศิลปากร เป็นอนุนายก ส่วนกรรมการสภาวิทยาลัยนั้น มีกรรมการสภาโดยตำแหน่ง กรรมการสภาจากการเลือกตั้ง กรรมการสภาผู้ทรงคุณวุฒิ และมีหัวหน้าสำนักงานอธิการบดี เป็นกรรมการและเลขานุการสภาวิทยาลัยโดยตำแหน่ง

วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ได้เริ่มดำเนินงานโดยมีระยะเวลา เตรียมงานขั้นแรกอันสั้นที่สุด ในการประชุม สภาวิทยาลัย เทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ครั้งแรก เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2518 ได้มีมติแต่งตั้งให้ นายสวัสดิ์ ไชยคุนา รองอธิบดีกรมอาชีวศึกษา เป็นผู้รักษาการในตำแหน่งอธิการบดีวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา และมอบนโยบายและสั่งการให้เปิดรับนักศึกษาให้ทันที 2518 กล่าวคือ ให้เปิดเรียนในวันที่ 1 มิถุนายน 2518 ให้จงได้ วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา จึงได้เริ่มดำเนินการทันทีด้วยความร่วมมืออย่างดียิ่งของบรรดาข้าราชการ ครู-อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ของกรมอาชีวศึกษา โดยตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อดำเนินการเรื่อง การรับสมัครนักศึกษา จัดทำหลักสูตร แต่เนื่องจากวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาเป็นหน่วยงานใหม่ไม่มีสถานที่ทำงาน สถานศึกษา อุปกรณ์ เครื่องมือ และบุคลากร

จึงต้องแยกฝากนักศึกษาให้เรียนที่วิทยาลัยต่าง ๆ ในสังกัดกรมอาชีวศึกษา และได้รับความอนุเคราะห์จากกรมอาชีวศึกษา ให้ยืมสถานที่เป็นที่ทำงานของสำนักงานอธิการบดี เป็นการจัดชั่วคราว แต่อย่างไรก็ตาม วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาก็ตระหนักถึงคุณภาพทางการศึกษา เป็นสำคัญ เพื่อที่จะให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถออกไปประกอบอาชีพ เน้นหนักทางด้านเทคนิคชั้นสูง จึงได้สรรหาผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชาที่มีประสบการณ์อย่างกว้างขวาง มาเป็นอาจารย์พิเศษทั้งหมด

การดำเนินงานของวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาประสบปัญหายุ่งยากเป็นอันมาก และได้พิจารณาเห็นว่า การที่จะให้วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา สามารถดำเนินงานในฐานะสถาบันการศึกษาและการวิจัย เพื่อทำการวิจัยส่งเสริมการศึกษาทางด้านวิชาชีพและให้การบริการแก่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องรวมสถานศึกษาบางแห่งของ กรมอาชีวศึกษา เข้ากับการดำเนินงานของวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาด้วยความเห็นชอบของสภาวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ ได้ตราพระราชบัญญัติเพื่อโอนอำนาจบริหาร บางส่วนของกรมอาชีวศึกษามาเพื่อเป็นของวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาและสถานศึกษาทั้ง 28 แห่งนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้เปลี่ยนชื่อและจัดตั้งเป็นวิทยาเขต สังกัดวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา

แม้ว่า วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา เป็นสถาบันอุดมศึกษามาเป็นเวลา 12 ปีแล้วก็ตาม แต่สภาพความเป็นจริงในปัจจุบันอาจารย์ในวิทยาลัยฯ ส่วนมากยังยึดงานสอนเป็นงานหลัก มิได้ให้ความสนใจและความสำคัญกับการศึกษาด้านอื่น ๆ ที่ใคร่รู้อยู่ แต่การดำเนินงานของวิทยาลัยฯ จะมีประสิทธิภาพเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของอาจารย์ในวิทยาลัยเป็นสำคัญ เพราะการที่อาจารย์จะปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องมีความรู้ความสามารถ ความเข้าใจในบทบาท และความสำนึกที่จะปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับบทบาทและภารกิจของวิทยาลัยฯ

วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง จึงได้จัดตั้งศูนย์พัฒนาอาจารย์ขึ้นในวิทยาเขตหลัก 4 แห่ง คือ วิทยาเขตเทเวศร์ (กรุงเทพมหานคร) วิทยาเขตเทคนิคภาคพายัพ (เชียงใหม่) วิทยาเขตเทคนิคภาคใต้ (สงขลา) วิทยาเขตเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (นครราชสีมา) ในปี

พ.ศ. 2527 โดยกำหนดแผนงานดำเนินการต่อเนื่องจนถึง พ.ศ. 2530 ภายใต้ความช่วยเหลือของโครงการเงินยืม เพื่อพัฒนาการศึกษาช่างเทคนิคในเบื้องต้น โดยเน้นเกี่ยวกับโครงการจัดอบรมลุ่มมนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ เพื่อให้สอดคล้องกับบทบาทและภารกิจ 3 ประการ คือ การผลิตนักศึกษาทางด้านวิชาชีพ ทั้งระดับปริญญาและต่ำกว่าปริญญา ผลิตรูอาชีพศึกษา ทำการวิจัยและบริการทางวิชาการแก่ชุมชน (พระราชบัญญัติวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา 2518) ทั้งนี้เพราะว่าในส่วน of สถาบันอุดมศึกษานั้นบทบาทของคณาจารย์ไม่ได้เป็นเพียงผู้สอน ผู้สาธิต และให้คำปรึกษาเท่านั้น แต่จะต้องมีบทบาทในฐานะที่เป็นนักวิชาการ หรือนักวิจัย อีกด้วยเป็นประการสำคัญ

แต่เนื่องจากศูนย์พัฒนาอาจารย์ที่ดั่งขึ้นนี้ เป็นหน่วยงานใหม่ที่จะต้องรับผิดชอบงานด้านการเพิ่มพูนคุณภาพอาจารย์ให้สูงขึ้น และให้มีขีดความสามารถของบุคคลดีขึ้นกว่าเดิมเพื่อสามารถปฏิบัติงานลอนคานวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการดำเนินงานพัฒนาอาจารย์นั้น ขบวนการที่จำเป็นส่วนหนึ่งคือ การศึกษาถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีการดำเนินงาน หน้าที่ความรับผิดชอบของศูนย์พัฒนาอาจารย์ การสำรวจสภาพปัญหา ตลอดจนความต้องการของอาจารย์และผู้บริหารของวิทยาลัยฯ ในการพัฒนาอาจารย์เพื่อนำผลและข้อความรู้ที่ได้ มา เสนอแนะแนวนโยบายในการพัฒนาอาจารย์ของวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้คือ

1. เพื่อศึกษาถึงวัตถุประสงค์ สภาพการดำเนินงานและปัญหาในการพัฒนาอาจารย์ของวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา
2. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของอาจารย์และผู้บริหารในการพัฒนาอาจารย์ของวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาอาจารย์ ของวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ผู้บริหารและอาจารย์ที่เป็นประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจะต้องปฏิบัติงานในสถานศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2531
2. การวิจัยครั้งนี้มีได้ศึกษามูลค่าการฝายสนับสนุนวิชาการ

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ผู้บริหารในวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา บางคนทำหน้าที่สอนด้วย ฉะนั้นคำตอบที่ได้จะถือว่าตอบในฐานะผู้บริหาร
2. อาจารย์ในวิทยาเขตบางคนที่สอนให้คณะวิชาชีพจะถือว่าเป็นอาจารย์ของคณะวิชาชีพ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนาคุณภาพ หมายถึง กระบวนการที่จะช่วยให้อาจารย์ได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ รวมทั้งปรับปรุงทัศนคติและเทคนิคต่าง ๆ เกี่ยวกับบทบาท และภารกิจของวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา พ.ศ. 2518

วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา เป็นหน่วยงานระดับกรม สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี และต่ำกว่าในด้านวิชาชีพ โดยมี 8 คณะวิชาชีพและวิทยาเขตในสังกัด 29 แห่ง ประกอบด้วย สายช่างอุตสาหกรรม 10 แห่ง สายเกษตรกรรม 10 แห่ง สายพาณิชยกรรม 5 แห่ง สายคหกรรม 3 แห่ง และสายศิลปกรรม 1 แห่ง

อนึ่ง วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าเปลี่ยนชื่อเป็นสถาบันเทคโนโลยีสยามมงคล ในวันที่ 15 กันยายน 2531 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 106 ตอนที่ 132 วันที่ 18 สิงหาคม 2532 และในงานวิจัยนี้ใช้คำว่าวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา

บทบาทและความรับผิดชอบ หมายถึง พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่แสดงออกมาเพื่อ
 คำเนินงานและ/หรือบริหารกิจการตามตำแหน่งที่ตนรับผิดชอบ ซึ่งมีบทบาท ได้แก่ การสอน
 การวิจัย การเขียนตำรา และบทความทางวิชาการ การเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา การเป็น
 กรรมการ การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

กิจกรรมเพื่อพัฒนาอาจารย์หรือกิจกรรมเสริมความรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมเพื่อ
 ให้อาจารย์ได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ รวมทั้งปรับปรุงเจตคติและทัศนคติต่าง ๆ เกี่ยวกับ
 บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในด้านการสอน การให้การอบรมครู การบริการทางวิชา
 การแก่สังคม การวิจัย และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ภารกิจของอาจารย์ หมายถึง กิจกรรมที่อาจารย์มีหน้าที่รับผิดชอบ ทั้งที่เกี่ยวกับงาน
 สอนโดยตรง และงานพิเศษที่ควรกระทำ

การเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด หรือหลายอย่าง ที่ อาจารย์
 ผู้สอนจัดขึ้นเพื่อมุ่งให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ผู้สอนต้องมีความรู้ ความเข้าใจครอบคลุมใน
 เรื่องความรู้พื้นฐานเพื่อการสอน จุดมุ่งหมายของการสอน วิธีการสอนแบบต่าง ๆ เนื้อหาวิชาที่
 สอน เทคนิคการสอน การผลิตสื่อเพื่อการสอน รวมทั้งการวัดผลผู้เรียน ตลอดจนการประเมิน
 ผู้สอน

ผู้บริหาร หมายถึง อาจารย์ในวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ที่ดำรงตำแหน่ง
 ผู้บริหารระดับต่าง ๆ ได้แก่ อธิการบดี รองอธิการบดี คณบดี รองคณบดี ผู้อำนวยการ ผู้ช่วย
 ผู้อำนวยการ หัวหน้าภาควิชา หัวหน้าแผนก และหัวหน้าสำนักงานเลขานุการคณะ

อาจารย์ หมายถึง อาจารย์ในวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา สังกัดคณะวิชาชีพ
 ดังนี้คือ คณะศิลปศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะศิลปกรรม คณะคหกรรมศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ
 คณะวิศวกรรมเทคโนโลยี คณะเกษตรศาสตร์ รวมทั้งอาจารย์ที่สังกัดวิทยาเขตที่ทำการสอน
 ระดับปริญญาตรี คือ วิทยาเขตเทคนิคภาคพายัพ วิทยาเขตเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 วิทยาเขตเทคนิคภาคใต้ วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพฯ วิทยาเขตเทคนิคขอนแก่น วิทยาเขต
 พณิชยการพระนคร วิทยาเขตพณิชยการพระนครศรีอยุธยา และวิทยาเขตพระนครใต้

คณะวิชาชีพ หมายถึง คณะเป็นหน่วยงานระดับกอง สังกัดวิทยาลัยเทคโนโลยีและ
อาชีวศึกษา จัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี โดยมี 8 คณะวิชาชีพ คือ คณะศิลปกรรม
คณะเกษตรศาสตร์ คณะคหกรรมศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ คณะวิศวกรรมเทคโนโลยี คณะ
ศิลปศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ และคณะนาฏศิลป์และดุริยางค์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ผลการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงสภาพการพัฒนาคณาจารย์ และความต้องการ
ในการพัฒนาคณาจารย์ของวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา
2. ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ใน
การวางแผนนโยบายในการพัฒนาคณาจารย์ได้